

A VESZPRÉMI KÁPTALAN KÖNYVTÁRA A XV. SZÁZAD ELSŐ FELEBEN.

Közli : FEJÉRPATÁKY LÁSZLÓ.

Tizenharmadik századi egyetlen főiskolánk városa kétség-telenül nagyobb szellemi mozgalmaknak volt színhelye, mint ezt a reánk maradt gyér emlékek tanúsítják. Az egyetem — igaz — rövid ideig virágzott s az általa földézett tudományos élet sem lehetett messzire ható; ¹ de ezen kívül egyéb okok is közreműködtek abban, hogy a felvirágozni kezdett, gazdagságáról híres püspöki székváros kincsei szétszóródjanak, úgy, hogy azok emléke is alig maradt reánk.

A káptalan kincsei több ízben pusztultak el; IV. László királynak egy 1276-ki oklevele ² felsorolja mindazon drágaságokat, egyházi öltönyöket, melyek az idők viszontagságának estek áldozatul. Említ a király érdekes felsorolásában könyveket is; jelesen mondja, hogy mintegy három ezer márkányi értékű egyházi könyv (*libri ecclesiastici*), néhai Pál veszprémi prépostnak hagyományából ezer marka értékű könyv pusztult el „*exceptis libris iuris canonici et civilis*.” Kétségtelenül ez elpusztult könyvek a káptalan mellett főnállott egyetem használatára is szolgáltak.

Míndez a sok kincs, a könyvekkel egyetemben, elpusztulván, a káptalannak új könyvtár alapját kellett megvetnie, hihetőleg a XIV. század folyamán; legalább a később olvasható könyv-lajstromban, mely helylyel-közzel az adományozó vagy

¹ Dr. Ábel Jenő. Egyetemeink a középkorban. I.

² Fejér Cod. dipl. VII. 2. 47 l.

megrendelő nevét is följegyzi, a legrégebb keltű adat Mesko (Mihály) veszprémi püspök idejére vall, ki 1334—1345 közt állott ez egyház élén.

Szokásos volt minden káptalannál az egyház birtokában levő kincseket, öltönydarabokat, könyveket (melyek mindig a kincstár állományához soroztattak), mihelyt új örkanonok (custos) vette át azok őrizését, részletes leltár kíséretében átadni; ebben aztán feljegyezték az észlelt hiányokat s összehasonlították korábbi leltárak tételeivel, constatálták, új-e vagy már régi a hiány vagy hiba, mely valamely tárgyon észlelhető; sőt leltári tárgy gyanánt szerepeltek oly tételek is, melyek már korábbi összeírásokban is hiányzókul voltak feltüntetve. Egy ily összeírásra akadt alulírott a veszprémi káptalan gazdag levéltárának „Mancae“ csomagában, mely érdekessége, részletessége és régiségénél fogva nemcsak mellé helyezhető az eddig ismeretes e nemű emlékeknek, hanem azokat nem egy tekintetben felül is múlja.¹

Ismertük eddig, mint legrégebb leltárt, a nagyszebeni plébánia anyakönyvét, mely 1370—1500 közti időből 347 egyházi ékszer, ruhaneműt és 240 könyvet sorol föl; a pozsonyi káptalanét 1425-ből 82 könyv fölsorolásával, a zágrábiét a XV. század első feléből 225 könyv pontos leírásával; ezenfelül a XV. századból birjuk Estei Hyppolit esztergomi érsek leltárát 57 kézirat előszámlálásával.² Ezen emlékekhez méltán sorolható a veszprémi káptalan kincseinek összeírása, melynek korát — a jegyzék elejéről és végéről egy-egy levél hiányozván, melyen annak kelte kétségtelenül ki volt téve, — nyolcz évi időre, az 1429—1437. évekre állapíthatjuk meg.

Ez alkalomból a jegyzéknek csak bibliographiai részére terjeszkedünk ki, mely adatainak bőségével meggyőz arról, hogy a káptalannak kincsei elpusztítása után egy századnál alig hosszabb idő alatt újra sikerült azon korban igen tekintélyes, a két százat megközelítő könyv-létszámra szert tennie.

A jegyzék eleje ékszereket, kereszteket, monstranciákat, festett táblákat, infulákat, püspöki pásztorbotokat stb. ír le rész-

¹ Közölni fogja teljes szövegét a »Tört. Tár« 1886-iki folyama.

² V. ö. »M. Könyv-Szemle« 1880. 363. l.

letesen ; ezután következnek a kelyhek „*Calices*“ fölrással. — Ekkor jön a minket kivált érdeklő rész, mely a következő :

*Inventarium librorum missalium et aliorum librorum pro
divinis officiis aptorum.*

Item unus liber cum grossissimis litteris, continens in se certas missas sollemnes et omnes benedictiones episcopales, *quem fecit scribere dominus Mesko episcopus*,¹ habens tecturam de subtili tela, desuperque crucem sutam cum serico.

Item quinque libri manualium, tres maiores, et duo minores, qui inproprie dicuntur Manuales, quia habent mixtim omnes consecrationes et alia multa.

Item unus liber ewangeliorum, habens in se sola ewangelia, patitur defectum in nonnullis quaternis ewangeliorum in fine

Item unus liber epistolarum tantum.

Item preter predictos libros unus liber novus ewangeliorum, habens in se sola ewangelia, et alter liber epistolarum tantum, de novis ligaturis, donati sunt ecclesie per magistrum Ladislaum de Keresheg canonicum et quondam succentorem eiusdem ecclesie Wesprimiensis.

Item tres libri collectarum, unus novus, donatus per Michaelem episcopum,² et alii duo mediocriter inveterati.

Item duo anthiphonaria nova, donata per dominum Johannem de Gara episcopum ecclesie Wesprimiensis,³ et duo antiqua.

Item duo gradualia antiqua priora, quorum unum combustum est in claustro beata Katherine virginis, aliud habetur in specie, et tria vetustissima.

Item unum graduale novum *ad usum Teutunicorum* notatum, cum coreo coopertorio tectum, in certis quaternis de ligaturis dilaceratum, donatum per dominum Michaelem episcopum.

Item quatuor libri matutinales seu lectionales, duo novi et unus antiquus, et quartus est combustus in domo quondam

¹ Mesko (Mihály) veszprémi püspök 1334—1342. évek között; a legrégibb adat nemesak a könyvek, hanem általában a leltári tárgyak provenienciájára nézve.

² Mihály 1399—1402 közt volt veszprémi püspök.

³ Talán az a IV. János püspök, ki 1400 körül állott a veszprémi egyház élén.

Gregorii cantoris, quem *scribere fecit et perficere dominus Ladislaus archidiaconus Zaladiensis*, quorum quilibet tam de tempore, quam de sanctis mixtim durat infra annum.

Item duo psalteria nova, nunc in choro currentia. Alia duo bona et antiqua. Quintum vetustissimum. Sextum cum litteris aureis et capitalibus ornatum. Septimum in forma quadrata parvum, sine cantu, est amissum.

Item due biblie integre et bene ligate, et due imperfecte seu non complete, veteres, omnes in magna quantitate.

Missalia.

Item tredecim missalia bona et satis nova.

Item unum missale novum et bonum cum cordulis sericis et clausulis argenteis. Et aliud similiter novum et bonum, preciose dispositum, cum clausulis argenteis, per dominum Demetrium episcopum ¹ donatum, de presenti ipsis clausuris ab ipsis libris dilaceratis et in specie habitis.

Item unum missale a quodam fratre Ladislaum ordinis sancti Francisci in claustro beati Johannis Bude commorantem pro redemptione unius infule eidem impignorum, valde pretiosum, quasi bonum in bona quantitate, quod est amissum, ut timetur.

Item unum de hiis tridecim missalibus predictis fuit per dominos de capitulo datum *Stephano de Bathwa, qui promiserat facere compleri unum aliud missale pro eodem*, sed ipso impedito et perficere non valente, dedit necessaria pro completionem eiusdem domino Johanni custodi, qui assumpsit facere complere, sed nondum complevit.

Item unum missale novum, legatum ecclesie per dominum Johannem propositum Wrsiensem.

Item unum missale similiter novum et valde utile, legatum est ecclesie per dominum Dominicum archidiaconum Albensem.

Item unum missale similiter novum et satis valens, legatum est ecclesie per dominum Gregorium cantorem, quod ad

¹ Demeter veszprémi püspök két ízben volt. 1388—1391. és 1397—1398 között.

presens dominus Symon episcopus modernus consuevit secum deferre. ¹

Ordo librorum ultra libros aptos ad divina mixtim in sacristia habitorum.

Item unus liber rationalis valde utilis et bene formatus.

Item unus liber biblie optimus, spissus et parve quantitatis, cum parvis litteris Italicalibus et capitalibus aureis formatus.

Item una legenda satis valens cum bonis litteris Italicis.

Item unus liber dyalogorum Gregorii.

Item unus liber, qui vocatur Huguicio, legatus per magistrum Andreas Parvum, concessus fuerat per dominos de capitulo quondam Georgio de Saar lectori solum ad legendum et restituendum, qui est amissus per eundem.

Item commentum Remegii super psalterio cum litteris antiquis, in pargameno.

Item expositio ewangelii super Lucam.

Item expositio beati Gregorii pape super Lucam, que non inuenitur, nec prius fuit inventa.

Item expositio Remigii super epistolas Pauli.

Item Jeronimus super Jeremiam prophetam.

Item expositio Jeronimi super ecclesiastes.

Item prologus Bede presbiteri sive commentum, sine coopertorio.

Item Isidorus super sacramentis.

Item prefatio Jeronimi super Isayam prophetam, satis latus, cum litteris antiquis et medio coopertorio.

Item liber divisionum Boetii cum coopertorio nigro de corio.

Item duo libri de potestate et primatu apostolice sedis, satis lati, unus cum coopertorio corio rubeo circumdato, alter cum coopertorio rupto.

¹ Bizonyíték a mellett, hogy ez összeírás Rozgonyi Simon idejéből való, ki 1429—1440, közt volt veszprémi püspök. E tizenegy évnvi időközt magából a jegyzékből még szűkebbre szabhatjuk. Az összeírás ugyanis több helyen, Rozgonyi Péter püspökről így emlékszik meg: »prius Vesprimiensis, nunc (t. i. a jegyzék iratásokat) Agriensis episcopus.« Rozgonyi Péter 1417—1425 közt volt veszprémi, 1425—1437 közt pedig egri püspök. A jegyzék tehát 1429—1437. évek között íratott.

Item moralia super Job cum *ramusculis regum Hungarie* et coopertorio ligneo eiusdem signatis et conscriptis.

Item liber de septem gradibus cum antiqua scriptura et coopertorio aliquantulum nigro.

Item liber de proprietatibus rerum super papiro, legatus per dominum Michaellem episcopum.

Item expositio Tullii super libro rethoricorum cum corio nigro coopertus.

Item tres libri, unus Decretalis, alter Sextus, et tertius Clementina, legati per dominum Michaellem custodem. Clementina non fuit reperta, et dicitur, quod tempore domini cardinalis ¹ fuerit data ad ecclesiam Vaciensem.

Item liber epistolarum Jeronimi et aliorum.

Item liber summi penitentiarii Hostiensis, videlicet super remissionibus.

Item sumpma super titulis Gothfredi, que alio nomine dicitur Sumpma Gothfredi.

Item unus antiquus liber decretalis Innocentii, habens de corio nigram cooperturam.

Item unus liber Ambrosii, quem nunc non invenimus, nec prius fuit inventus.

Item unus liber valde subtilis, continens libros phisice naturalis, videlicet phisicorum et alios.

Item unus liber Speculum Juris dictus, subtilis et utilis.

Item liber videlicet Sextus decretalium, cum coopertorio viridi et clausula pulchra Gallicali.

Item unus liber videlicet Scolastica Hystoria dictus.

Item commentum super psalterium vel lectura, cum magno coopertorio nigro et cum antiquis litteris et duabus clausuris.

Item orationales sancti Isodori (*igy*) cum coopertorio antiquo et scripturis antiquis et pulchris capitalibus aureis.

Item expositio super Matheum in ligneo coopertorio parvo et cum scripturis antiquis.

Item unus liber valde antiquus super consecratione episcoporum, alias liber pontificalis.

¹ Wiandi Brande bibornok, ki 1412 körül állott a veszprémi egyház élén.

Item expositio seu lectura beati Jeronimi super Aggeum, Zakariam et alios prophetas minores, in brevi et quadrato coopertorio cum tectura rubea.

Item unus liber de disciplina astronomie, antiquis litteris et figuris astronomicalibus, in parva quantitate.

Item liber scintillarum Bede, collectus de diversis voluminibus.

Item liber Esdre prophete parve quantitatis cum scripturis antiquis.

Item expositio super bibliam secundum sensum moralem et misticum, parve quantitatis, cum litteris antiquis.

Item libri benedictionales quatuor seu officionales, de quibus duo sunt mediocres et alii duo parvi antiquissimi.

Item liber omeliam (*így*) Gregorii pape mixtim super quatuor ewangelistas, in coopertorio ligneo antiquo, in scripturis antiquis, et continet omelias quadraginta.

Item unus liber Gregorii pape propter (*így*) collocacionem Adee.

Item unus liber, Josephus hystoriarum antiquitatum Judaice, in magna quantitate, cum litteris antiquis, liber valde bonus.

Item unus liber rethorice vetustissimus, quem non invenimus, nec prius fuit inventus.

Item duo libri passionialium, id est de passionibus sanctorum martirum, unus in magna quantitate, alter in minori, cum coopertorio antiquo.

Item liber Paterii (*így*) mediocris quantitatis, cum litteris antiquis, in ligneo coopertorio subducto corio antiquo.

Item liber epistolarum Damasci pape et Jeronimi super tribus questionibus libri Genesis et aliorum.

Item liber Isidori, qui dicitur Liber Ethycorum, subtilis et optimus, cum litteris bonis et aureis capitalibus.

Item quidam liber antiquus cum coopertorio antiquo ligneo, putrefactus in margine et corruptus, carens principio et fine.

Item unus liber benedictionalis, mediocris, cum coopertorio ligneo, corio coopertorio superducto antiquo, cum litteris antiquis, qui non est repertus.

Item unum pontificale episcoporum cum bonis litteris, liber valde utilis, cum coopertorio rubeo et nodis clausurarum deaura-

tis [sed carens de presenti clausura et etiam prius caruit, quem]¹
de presenti habet dominis Symon episcopus.²

Item aliud pontificale satis valens, quod prius secum ferebat dominus Franciscus suffraganeus.

Item unus liber benedictionalis novus et valens, cum clausuris tribus deauratis, ab ipso dilaceratis, sed in specie habitis, coopertus sindone. [Est Albe.]³

Item unus liber antiquus valde, cum litteris antiquis, in principio illegibilis, parve quantitatis habens omelias seu expositiones aliquorum ewangeliorum.

Item unus liber antiquus cum litteris parvis, qui incipit sic: Gregorius super verbo libri titulus; qui habet glossam de materia iuris, qui non est repertus.

Item liber mediocris quantitatis, pulcre formatus, glosa (*igy*) seu lectura super prologis biblie, qui incipit sic: Frater Ambrosius; habens in fine expositiones vocabulorum biblie secundum ordinem alphabeti.

Item summa magistri Johannis super decretum.

Item unus liber decretalis, carens in fine medio coopertorio, cum litteris satis grossis, sed non habens totaliter glosam.

Item unus liber decretalis cum coopertorio ligneo, in quantitate mediocris, cum litteris mediocribus, habens glosam, ut videtur, in toto.

Item unus liber, dictus Panteon, in ligneo coopertorio. [Est per Symonem episcopum deportatus.]⁴

Item liber Ivonis de diversis sermonibus et constitutionibus.

Item duo libri in magna quantitate super Job, qui dicuntur Moralia Gregorii.

Item tres libri in parva quantitate cantuales. Unus non est repertus.

Item unus liber, videlicet Summa Thome de Aquino, in coopertorio rubeo, cum pulcris litteris, quem donavit ecclesie

¹ A zárjelbe tett rész ki van törölve.

² Rozgonyi Simon püspök. L. az előbbi jegyzetet 140. lapon.

³ Későbbi, de még XV. századi kézzel írva.

⁴ Későbbi, XV. századi írással.

quondam dominus Gregorius cantor. [Dominus Symon episcopus deportavit.]¹

Item liber cum coopertorio ligneo, continens sermones sanctorum Leonis pape, Augustini, Fulgentii et aliorum per circum annu.

Item unus liber manualis cum coopertorio nigro, satis latus, habens a tergo modicum de corio.

[Item breviarium, quod sequitur, rehabui ego Thomas cantor et rector altaris Sancti Spiritus ad fabricam capelle de voluntate dominorum et consensu domini prelati anno domini etc. XL. septimo.]²

Item unum breviare novum, cum pulcra scriptura et clausuris argenteis, sed dilaceratis, quantitatis grosse, quod legavit dominus Johannes prepositus Wrsiensis ad fabricam capelle Sancti Spiritus. [Habet magister Valentinus de Thata.]³

Item aliud breviare satis magne quantitatis, habens unam clausuram argenteam, quod legavit ecclesie dominus Demetrius episcopus.

Item liber orationalis mediocris quantitatis, cum scriptura antiqua grossa, multum legibili, continens in se multas orationes de sanctis.

Item unus liber, qui dicitur Isidorus Ethicorum, carens coopertorio a principio ac duobus libris in pargameno, a principio dilaceratis in margine, qui non fuit scriptus in priori registro.

Item unum collectarium valde antiquum, non est inventus.

Item in quadam cista ad modum Bakoniensium facto (*így*)⁴ sub sigillo domini Nicolai prepositi sunt libri tredecim in iure canonico et in aliis materiis. A qua cista fuerant prius excepti: Decretum, Decretales, Sextus et Clementina, legati per dominum Demetrium episcopum ad fabricam capelle Sancti Spiritus. [Clementina non est inventa.]⁵

¹ Későbbi, XV. századi kézzel írva.

² E bekerített rész később íratott, mint a többi szöveg, 1447-ben.

³ Utóbb kitörülve.

⁴ Bakonyi módra készült láda.

⁵ Későbbi írással utóbb kitörülve.

A veszprémi káptalan levéltárában a „Mancac“ csomag töredékei közt még egy sokkal rövidebb, sokkal töredékesebben fenmaradt — mindössze hat levélből álló — összeírás is található, mely a közlöttnél régibb, s hihetőleg ez azon „prius registrum“, melyre szövegünk gyakran hivatkozik. Érdekesnek tartjuk ebből a könyvek jegyzékét, mely a fennebbitől nem egy pontban eltéréseket mutat föl, közölni :

Inventarium missalium et aliorum librorum.

Unum medium missale cum magnis litteris, quem [donavit] dominus Meskaw episcopus.

....manualium, quorum tres maiores....

....evangeliorum.

....epistolarum.

[Item] duo libri collectarum, unus antiquus, alter novus.

[Item] duo antiphonaria nova et tertium antiquum et quartum similiter antiquum.

[Item] duo gradualia nova et tertia antiqua.

[Item] quatuor libri matutinalium integri per circulum anni, quorum duo novi et duo antiqui.

[Item] duo psalteria nova et alia duo bona antiqua, [et quin]tum vetustissimum.

[Item]...biblie integre et bone et due antique,...[unum] deportavit Michael episcopus.

[Item] tredecim missalia et duo donata per dominum Deme-trium episcopum.

Inventarium de libris in sacristia habitis.

Item primo unus liber rationalis valde utilis.

Item una biblia optivissima (*így*).

Item una nova legenda valde nobilis.

Item unus liber, videlicet dyalogus Gregorii.

[Item unus] liber Huguonis, legatus per quondam magistrum [Andream] Parvum, et concessus per dominos domino Georgio...olim ad legendum in eo et restituendum per eundem.

[Item] commentum Remigii super psalterium.

[Item] expositio ewangelii super Lucam.

- Item expositio Gregorii pape super Lucam.
 Item expositio Remigii super epistolas Pauli.
 Item Jeronimus super Jeremiam prophetam.
 Item expositio Jeronimi super ecclesiastes.
 Item prologus Bede presbiteri seu commentum sine coopertorio.
 Item Isidorus super sacramentis.
 Item prefatie Jeronimi super Ysaïam prophetam.
 Item liber Boetii cum coreo coopertorio.
 Item liber de potestate primatorum apostolice sedis.
 Item moralia Job *cum ramisculis regum Hungarie*.
 Item liber de septem gradibus ecclesie.
 Item liber de proprietatibus rerum super papiro, legatus per dominum Michaelem episcopum.
 Item liber Tullii.
 Item tres libri, unus Decretalis, alter Sextus et [tertius] Clementina, legati per condam Michaelem custodem.
 Item liber epistolarum Jeronimi et aliorum.
 Item liber sumpmi penitentiarii Ostiensis, videlicet [super remis]sionibus.
 Item liber videlicet Sumpma super titulis.
 Item liber Ambrosii.
 Item unus antiquus liber decretalis, [habens] de corio nigram cooperturam.
 Item primus liber philosophorum.
 Item unus liber Britonis.
 Item unus liber super speculo iuris.
 Item unus liber super sextu cum coopertorio claveo (*igy*).
 Item unus liber super historia ecclesiastica.
 Item commentum super psalterio cum nigro coopertorio et duabus clausulis.
 Item orationalis sancti Ysodori.
 Item expositio super Matheum.
 Item unus liber super consecratione episcoporum.
 Item expositio Jeronimi super Aggeo propheta.
 [Item] . . . per disciplinam astronomie.
 [Item] unus liber scintillarum de diversis voluminibus.
 [Item] liber Esdre.

Item expositio super bibliam.

Item liber officionalis seu benedictionalis.

Item secundus liber benedictionalis.

Item tertius liber benedictionalis.

Item duo pontificalia.

Item unus liber Gregorii pape noni super collocatione Adeae.

Item unus antiquissimus pontificalis.

[Item] vetus liber parve quantitatis similiter pontificalis.

[Item] unus canticalis.

[Item] unus liber psalterii antiquissimus.

[Item] liber Joseph super capitulis.

[Item] vetustissimus liber Recolite.

[Item] liber breviarii vel collectarum antiquiter alieno.

A jegyzék későbbi tételeiben is találkozunk egyes bibliographikus adatokkal. Így az *Ornamenta aliorum altarium* rovat alatt felemlítettnek az egyes oltárok szerelvényei; ezek között breviariumok is. Két breviariuma van sz. János evangelista oltárának; ezeknek egyikét Zalai Mihály néhai aléneklő-kanonok, másikat Egner János (Johannes dictus Egneer) hagyományából kapta. Sz. Ágnes, keresztelő sz. János és Pál apostol, sz. Ulrik, sz. Katalin és Dorottya, sz. Afra, sz. László, sz. Péter, sz. Márton oltárainak egy-egy breviariumuk van. Sz. Katalin és Dorottya oltárának ezen felül egy missaléja is van, melyet a breviariummal egyetemben az oltárt alapító Miklós següsdí esperes ajándékából bírt.

Az „*Inventarium de rebus noviter datis et aliis, que in primo inventario domini Johannis custodis non continentur*“ rovatban mindjárt első helyen e tételt olvassuk:

Item unus quaternus in pergamenno partim scriptus de consecratione episcopi, quod inceperat scribi facere dominus Michael episcopus.

A jegyzék végéhez egy későbbi, XV. századi kéz, ugyanaz, melytől a könyvek jegyzékében az 1447-ről keltezett feljegyzés származik, ¹ még néhány tételt írt, melyek közül egy-kettő könyvekre vonatkozik. Sajnos, hogy a jegyzék e része igen meg van rongálva, s így értelmük csonka.

¹ L. előbb lapon.

E tételek a következők :

Item idem dominus prepositus (t. i. Nicolaus) assignavit mihi custodi unum missale in pergameno nowm, ad modum Bohemicalium scriptum, quod dixit emisse de bonis condam Johannis custodis, que eidem tradiderat Stephanus de Bathwa pro supplemento alterius missalis per eum amissi. ¹ Cuius datus est alter liber missalis. quem. . . .

Item idem dominus prepositus donavit eidem ecclesie [unum] peplum subtile pro patena. in bisso albo, virgulas. in medio flavearum rubrarum et. habens. Item remanserunt ab eodem duo libri magni in pergameno, ambo breviare, unus Bohemicalis, alter nows.

Ennyi a jegyzék könyvészeti része. Az összegezés, tekintve a kor viszonyait, elég tekintélyesnek tünteti föl a veszprémi káptalan könyveinek számát a XV. század első felében. *Volt e szerint misekönyv (missale) 24; egyéb, az isteni tisztelethez szükséges könyv (libri pro divinis officiis apti) 38; breviarium 16; vegyes, jobbára egyházi tartalmú könyv 93. A könyvek összes száma 171.*

A jegyzékből megtudjuk azt, hogy az isteni tiszteletre nem alkalmas könyveket, a kor szokásához híven, Veszprémben is az egyház sekrestyéjében őrizték, a hol a saját okleveleiket s mások letéteményeit is tartották. Az isteni tisztelethez való könyvek nagy része, missalék, breviariumok stb., az egyes oltárok közt voltak szétosztva.

Tartalmilag, mint hungaricum, kiválóan érdekes az, melyet „Moralia super Job cum ramusculis regum Hungarie“ névvel idéz jegyzékünk. Ez alatt kétségtelenül a magyar királyok leszármazását, esetleg rövid történetét kell értetünk. E codex tehát teljes bizonyossággal hazánkban iratott.

Mint megrendelők is szerepelnek veszprémi püspökök; így Mesko püspök (1334—1342.) iratott egy nagybetűs (cum grossissimis litteris) mise- és benedictiós könyvet, mely finom gyolesba volt bekötve, melyre selyemmel kereszt volt kivarrva. Mihály

¹ A Bathwai István által elvesztett missalét említi jegyzékünk is, l. előbb 140. lapon.

püspök (1399—1402.) egy „quaternus“-t íratott „de consecratione episcopi.“ — A káptalan meghagyja Bathwai Istvánnak (talán kanonok?), hogy az általa elvesztett missaléért cserébe mást készítsen. László zalai esperes egy matutinalis és lectionalis könyvet íratott. Így ezek, legalább a megrendelöt illetőleg, a magyar vonatkozású könyvek sorába tartoznak.

A provenienciát illetőleg érdekes adatokat jegyzett föl a lajstrom összeállítója; bár a többi tételeknél, ékszereknél, ruhameűeknél többször találjuk megemlítve az egyház benefactorainak nevét. A legrégebb nyom a könyvek eredetére nézve Mesko püspök koráig, a XIV. század negyedik évtizedéig nyúlik vissza; de az „antiquissima,“ „cum litteris antiquis,“ „vetustissima,“ „antiquus valde“ stb. kitételek, minőkkel nem egyszer találkozunk, sejtetik, hogy egyes könyvek még korábbi időben íratlak.

Mint a könyvtár gyarapítóit, a következőket említi jegyzékünk:

Demeter püspök (1388—1391, 1397—1398.) adományából való egy missale és egy breviarium; négy könyvet pedig, melyeknek címe Decretum, Decretales, Sextus, Clementina, egy kápolna elkészítésére hagyott. *Mihály* püspöktől (1399—1402.) több könyv származik, azonkívül, a mit „de consecratione episcopi“ íratott, u. m. a Liber collectarum három könyve, egy német graduale és egy Liber de proprietatibus rerum. *Garai János* püspök hagyományából két antiphonarium való.

Sok került az egyház kanonokjainak hagyományából is a könyvek közé. Így *Domonkos* fejevári esperes egy missalét adott, sz. Márton kápolnajának pedig egy breviariumot. *Egner János* (kanonoktól?) sz. János evangélista oltára kapott egy breviariumot. *Gergely* éneklő-kanonok hagyományából való egy missale és Aquinoi Tamás Summája. *János* örsi prépost egy missaléval gazdagította az egyházat, a sz. Lélek-oltárnak építésére pedig egy evangeliumot hagyott. *Kereshegyi László* aléneklő-kanonoktól egy evangelium való. *Kiss András* kanonoktól egy könyv „qui vocatur Huguicio,“ *Liptói Mihály* nagyprépostól egy missale „ad modum Bohemicalem scriptum“ és két breviarium került a kincstárba. *Piros János* kanonoktól sz. László oltára,

Zalai Mihály al-éneklőtől sz. János evangelistáé kapott egy-egy breviariumot.

Csak sajnálni lehet, hogy e gazdag kincsből, melyet ez összeírás elénk tár, korunkra nem maradt semmi; szerencse, hogy legalább jegyzékük jutott reánk, melyből becses anyagot meríthetünk a XV. századi hazai könyvtárak történetéhez, melyeknek ismeretéhez e folyóirat már sok érdekes adattal járult.¹

¹ L. különösen Adalék a szepességi XV. századi könyvtárakhoz Cson-tosi Jánostól M. Könyv-Szemle 1880. 329. l.

